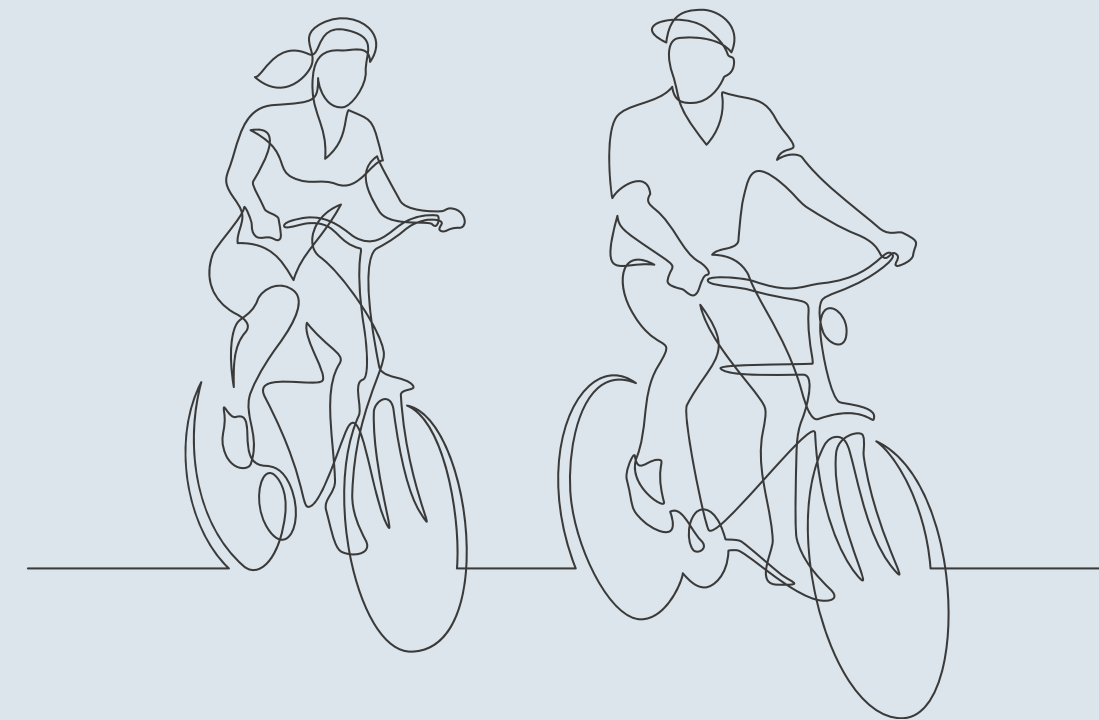

METODER & ÅTGÄRDER

Bilaga med metoder och åtgärder för kartläggning, dialog, samverkan och utvecklingsarbete mellan kommun och skola.

Innehållsförteckning

KAPITEL 1 – INTRODUKTION

Introduktion	2
Hjulmetoden – en metod, två hjul	3
Hjulmetodens tre delar	3
Hjulmetodens byggstenar	4

KAPITEL 2 – AKTIVITETER FÖR HJULET I RULLNING

Närmiljöanalys	5
Resvaneundersökning	7
Innovationsgille	9
Kommunal systemdialog för aktiva skolresor	12
Tack för ert engagemang!	14

KAPITEL 1: INTRODUKTION

Introduktion

Denna verktygslåda är en bilaga till Hjulmetoden för kommuner – en metod som stödjer kommuner i att arbeta strukturerat och långsiktigt med att främja aktiva skolresor. Syftet med bilagan är att ge inspiration och konkreta verktyg som gör det lättare att praktiskt tillämpa metoden.

Här finns stöd för att kartlägga nuläget, skapa dialog och samverkan, utveckla idéer tillsammans med berörda aktörer samt planera och prioritera insatser.

Hjulmetoden och dess verktygslådor är framtagna inom projektet “Systeminnovation för aktiva skolresor”, som finansierats av Vinnova och genomförts av Innovation Skåne i samarbete med Trivector Mobility.

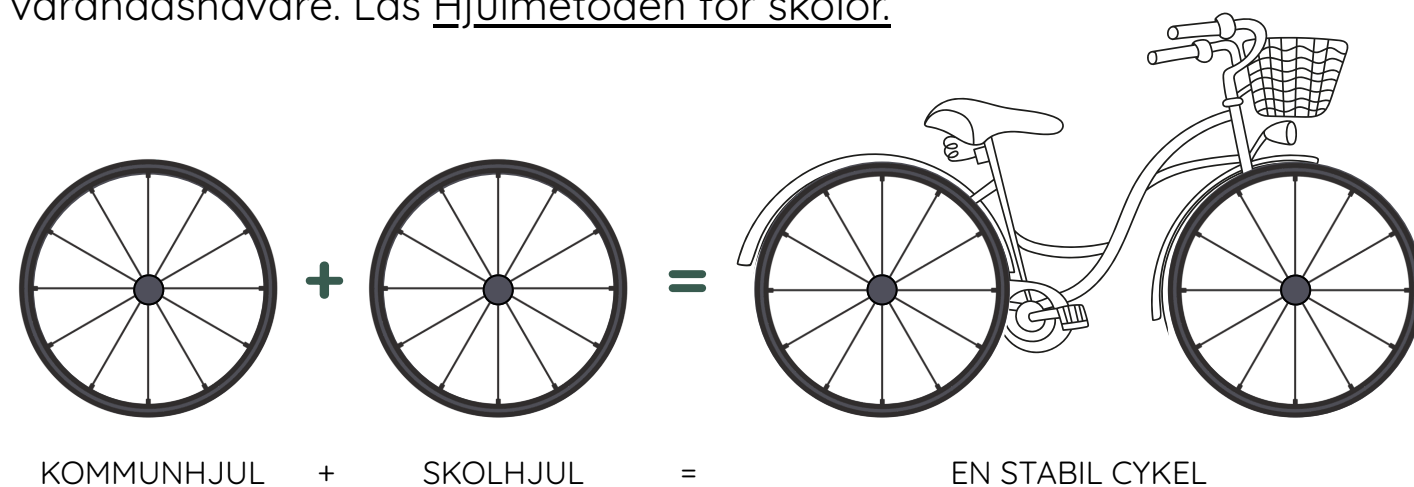

Hjulmetoden – en metod, två hjul

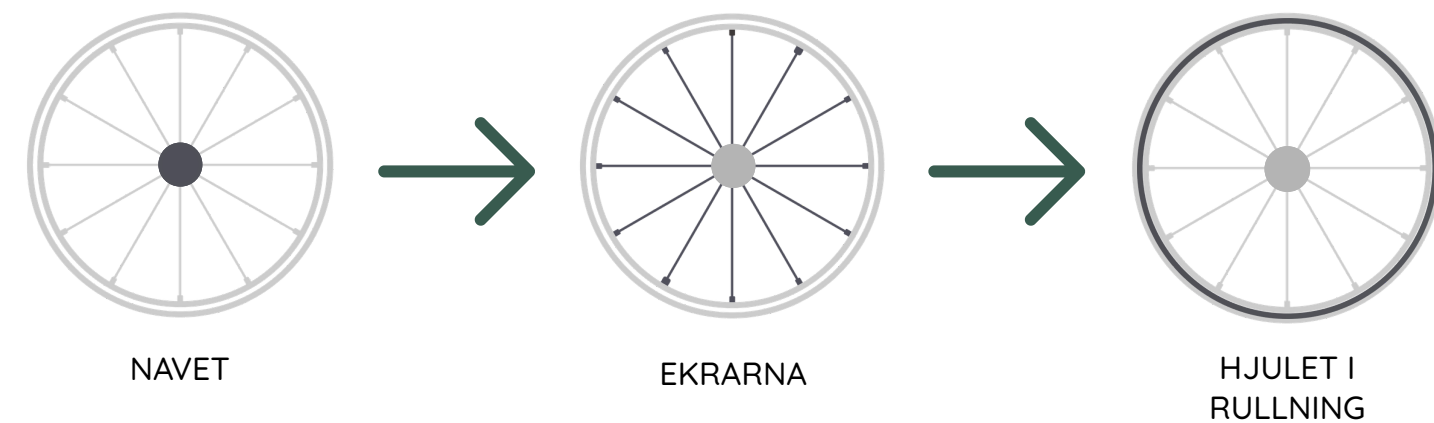
Hjulmetoden hjälper grundskolor och kommuner att arbeta strukturerat och långsiktigt för fler aktiva skolresor. Hjulmetoden består av två "hjul": skolhjulet och kommunhjulet. De kompletterar varandra och har för avsikt att användas parallellt och i samverkan. Metoderna har olika målgrupper och olika funktioner, men bygger på samma grundidé: att aktiva skolresor kräver både praktiskt arbete i närtid och långsiktiga strukturer.

Hjulmetoden för kommuner riktar sig till kommunala verksamheter. Den handlar om att skapa strukturella förutsättningar i kommunens arbete samt stötta skolorna i deras arbete med att främja aktiva skolresor. Läs [Hjulmetoden för kommuner](#).

Hjulmetoden för skolor riktar sig till grundskolor. Den fokuserar på att skapa strukturella förutsättningar i skolans arbete samt på det som sker nära eleverna: undervisning, aktiviteter och dialog med vårdnadshavare. Läs [Hjulmetoden för skolor](#).

Hjulmetodens tre delar

Hjulet består av tre delar som tillsammans skapar förutsättningar för ett långsiktigt och hållbart arbete med aktiva skolresor.

1. **Navet**, där arbetet organiseras och riktning skapas.
2. **Ekrarna**, som utgör de bärande strukturer som stärker arbetet.
3. **Hjulet i rullning**, där arbetet omsätts i konkreta insatser. Till denna del hör denna bilaga med metoder och åtgärder som stödjer genomförandet.

Hjulmetoden är flexibel och användaren väljer själv ambitionsnivå och vilka delar som är mest relevanta utifrån kommunens behov och lokala förutsättningar. De aktiviteter och insatser som väljs påverkar också hur arbetet behöver organiseras och vilka strukturer som behöver finnas på plats.

Hjulmetodens byggstenar

Hjulmetoden för skolor

Visar hur skolan kan organisera, förankra, genomföra och följa upp arbetet med aktiva skolresor.

Verktygslåda för skolor

Innehåller aktiviteter, kartläggningsverktyg och samtalsunderlag som hjälper skolan att omsätta metoden i praktiken.

Hjulmetoden för kommuner

Visar hur kommunen kan skapa långsiktiga förutsättningar för aktiva skolresor genom samverkan, styrning, planering och stöd till skolor.

Metoder och åtgärder för kommuner

Innehåller metoder och åtgärder för kartläggning, dialog, samverkan och utvecklingsarbete mellan kommun och skola.

KAPITEL 2:

AKTIVITETER FÖR HJULET I RULLNING

Närmiljöanalys

En närmiljöanalys kan genomföras antingen av kommunen själv, eller i samverkan mellan kommun och skolans arbetsgrupp. Syftet är att skapa en gemensam förståelse för hur skolans närmiljö fungerar i praktiken, med fokus på elevernas skolresor och trafiksituationen runt skolan.

Genom observationer och enkel kartläggning synliggörs både styrkor och utvecklingsområden i den fysiska miljön kring skolan. När kommunen deltar tillsammans med skolan stärks analysen ytterligare genom att olika perspektiv möts, vilket kan ge ett mer heltäckande underlag för dialog, prioriteringar och fortsatt utveckling.

Förberedelser

Skriv ut en karta över skolans närområde.

Genomförande

Kartläggning

Använd den utskrivna kartan över skolans närområde och markera sådant som är relevant för elevernas skolresor.

- Entréer
- Cykelparkeringar
- Busshållplatser
- Platser där elever släpps av med bil.
- Viktiga gång- och cykelstråk.
- Platser som upplevs som utmanande eller otrygga.
- Platser där det uppstår trängsel eller konflikter mellan olika trafikslag.

Observation

Observera skolans närmiljö under lämningsstid en vanlig skoldag. Titta exempelvis på:

- Hur eleverna anländer till skolan.
- Hur vårdnadshavare lämnar sina barn.
- Var elever går och cyklar.
- Var skolbussar stannar.
- Om det uppstår trängsel eller konflikter mellan olika trafikslag.
- Vilket skick cykelparkeringar är i.

Reflektera

Diskutera resultaten i arbetsgruppen. Följande frågor kan hjälpa er på vägen:

- Vad har ni identifierat i skolans närmiljö och elevernas skolresor?
- Finns det platser eller situationer som sticker ut som särskilt välfungerande eller problematiska?
- Kan ni identifiera några förbättringsområden?

Resvaneundersökning

En resvaneundersökning (RVU) ger en bild av hur eleverna tar sig till och från skolan. Resultatet kan användas som underlag för att förstå nuläget, sätta mål, prioritera insatser och följa upp förändringar över tid.

Resvaneundersökningen genomförs på skolan av pedagoger, men resultaten är också ett viktigt underlag för kommunen. Tillsammans med andra underlag, exempelvis en närmiljöanalys, kan resultaten bidra till en bättre förståelse för lokala förutsättningar, identifiera utvecklingsområden och skapa underlag för dialog med skolor och andra berörda aktörer.

I projektet “Systeminnovation för aktiva skolresor” genomfördes en resvaneundersökning enligt Trivector Mobilitys metod: [RVU Skola](#).

Tips!

Om kommunen samlar in resultat från flera skolor kan det vara värdefullt att använda samma tidsperiod och sammanställningssätt för att möjliggöra jämförelser och identifiera gemensamma utvecklingsområden.

Förberedelser

- Utse en vecka som resevaneundersökningen ska genomföras på.
- Informera kollegor om varför, hur och när undersökningen ska genomföras.
- Utse vem/vilka som är ansvariga för att bearbeta svaren och sammanställa resultatet.

Genomförande

Pedagogen ställer följande frågor till sin klass:

- Hur tog du dig till skolan idag?
- Hur tog du dig hem från skolan igår?
- Var det någon del av vägen som var aktiv? Exempelvis att du cyklade innan du tog bussen.

Svaren skrivs enklast ner på papper och lämnas sedan över till den/de som ansvarar för att sammanställa resultaten. Resultaten sammanfattas därefter så att man får en överblick över hur stor andel av eleverna på skolan som reser med respektive färdssätt.

Innovationsgille

Ett innovationsgille är en faciliterad workshop där olika aktörer samlas för att utveckla idéer och lösningar som kan bidra till fler aktiva skolresor. Arbetet utgår från målgruppens egna erfarenheter och vardagssituationer, snarare än generella antaganden om varför barn reser som de gör.

Syftet är att skapa en gemensam förståelse för de hinder och möjligheter som finns, samt att identifiera relevanta och genomförbara insatser i samverkan mellan olika aktörer.

Tips!

Utgå från verkliga berättelser och konkreta situationer. Erfarenheten visar att dialogen ofta blir mer relevant och lösningsorienterad när deltagarna arbetar utifrån målgruppens vardag snarare än generella antaganden om problemet.

Förberedelser

- Samla in perspektiv från vårdnadshavare eller andra relevanta målgrupper. Syftet är att fånga verkliga situationer, erfarenheter och utmaningar kopplade till skolresor. Detta kan exempelvis ske genom:
 - Enkäter.
 - Intervjuer.
 - Berättelser.
- Sammanställ underlag i form av statistik, kartläggningar, analyser och/eller forskning. Om ni genomfört resvaneundersökning eller närmiljöanalys eller kommunal systemdialog så använd er av det som framkommit därifrån.
- Bjud in deltagare som tillsammans kan bidra med olika perspektiv och möjligheter att påverka utvecklingen. Exempel på deltagare:
 - Representanter från skolan, exempelvis rektor, pedagoger, fritidspersonal, elevhälsa och vaktmästare.
 - Representanter från kommunen, exempelvis trafikplanering, samhällsplanering, folkhälsa, hållbarhet eller andra berörda verksamheter.
 - Vårdnadshavare.
 - Representanter från kollektivtrafiken.
 - Föreningsliv och lokala organisationer.
 - Elevråd.
 - Andra aktörer som kan bidra till eller påverka barns möjligheter att resa aktivt till skolan.

Genomförande

Presentera målgruppens perspektiv

Inled innovationsgillet med att presentera ett eller flera verklighetsnära case. Det kan göras på olika sätt:

- En eller flera vårdnadshavare deltar och berättar om sina erfarenheter.
- Intervjuer visas i form av film, ljudinspelningar eller sammanställda berättelser.

Låt deltagarna ställa frågor och fördjupa sin förståelse för situationen.

Gemensam nulägesbild. Presentera tillgängliga underlag och skapa en gemensam förståelse för nuläget.

Identifiera hinder och möjligheter. Diskutera tillsammans:

- Vad fungerar bra idag?
- Vilka utmaningar ser vi?
- Vilka frågor behöver prioriteras?
- Vilka aktörer behöver involveras framåt?

Utveckla idéer och lösningar. Arbeta vidare och fundera kring:

- Finns det något som fungerar bra och behöver stärkas?
- Vilka faktorer tror ni har störst möjlighet att påverka hur elever tar sig till skolan?
- Vilka insatser är möjliga att genomföra?
- Vilka aktörer behöver bidra för att genomföra dessa insatser?
- Vad ligger inom respektive aktörs rådighet?

Kommunal systemdialog för aktiva skolresor

Dialogen tar sin utgångspunkt i tidigare genomförda aktiviteter, exempelvis närmiljöanalyser, resvaneundersökningar eller innovationsgillen. Syftet är att omsätta insikter från dessa till en gemensam förståelse för kommunens roll, ansvar och möjligheter att bidra till fler aktiva skolresor. Dialogen kan stärka samverkan och skapa samsyn inför det fortsatta arbetet.

Försök att involvera personer med olika perspektiv och mandat att påverka. Målet är inte att lösa alla frågor under mötet.

Förberedelser

- Fundera kring vilka funktioner inom kommunen som hade varit intressanta att bjuda in, exempelvis trafik/gata, plan (exempelvis planarkitekt/detaljplan), fastighet/lokal försörjning, mark och exploatering, hållbarhet, folkhälsa, utbildningsförvaltning eller kommunikation.
- Förankra mötet med berörda chefer så att de tjänstepersoner som ni vill bjuda in får godkänt att lägga tid på detta.
- Skicka ut mötesinbjudan. Viktigt att det finns en tydlig agenda och förväntningar på mötesdeltagarna.
- Förbered underlag som förklarar nuläget på skolorna i kommunen.
 - Vilka skolor fokuserar ni på, alla kommunens skolor eller några specifika?
 - Hur reser eleverna på dessa skolor (om möjligt utgå från er resvaneundersökning)?
 - Hur ser närmiljön ut på dessa skolor (om möjligt utgå från er närmiljöanalys)?

Genomförande

På mötet kan ni utgå från följande agenda:

- Presentation av nuläge:
 - Hur elever reser till skolan idag.
 - Förutsättningar i skolornas närmiljö.
- Diskutera utmaningar med aktiva skolresor.
 - Hur upplever ni att situationen kring aktiva skolresor ser ut i dag?
 - Vilka faktorer tror ni har störst möjlighet att påverka hur elever tar sig till skolan?
 - Hur fungerar samverkan mellan oss i dag, och vad skulle underlätta ett bättre gemensamt arbete framåt?
- Sammanfatta de viktigaste slutsatserna och hur ni planerar att förvalta dagens insikter.

Tack för ert engagemang!

Den här verktygslådan och projektet “Systeminnovation för aktiva skolresor” hade inte blivit verklighet utan det fantastiska engagemanget från alla samarbetspartners.

Tack till kommunerna

Tack till de medverkande kommunerna för strategiskt stöd och engagemang i arbetet med att skapa systemförändring som främjar barns aktiva skolresor. Tack för att ni bidragit med kunskap och resurser för att skapa en tryggare trafikmiljö kring skolorna.

- Helsingborgs stad
- Kristianstads kommun
- Tomelilla kommun

Tack till skolorna

Vi vill rikta ett stort och varmt tack till de fyra pilotskolorna som gått före och banat väg. Genom att testa nya metoder, genomföra resvaneundersökningar och engagera både elever och personal har ni varit helt avgörande för projektets framgång. Ett särskilt tack till rektorer, pedagoger, elever och vårdnadshavare vid:

- Vittra Landborgen, Helsingborg
- Västra Ramlösa skola, Helsingborg
- Sannaskolan, Åhus
- Lindesborgsskolan, Tomelilla

/Innovation Skåne och Trivector Mobility, augusti 2026

